

Ναυπάκτου Ιερόθεος: Η Ορθόδοξη Εκκλησία για την υγεία του ανθρώπου

Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου

Ο Μητροπολίτης Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου κ. Ιερόθεος, την Πέμπτη, 12 Μαΐου 2022, μίλησε προσκεκλημένος από τον ομότιμο καθηγητή της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών π. Δημήτριο Λινό, στις διαδικτυακές συναντήσεις του, που έχουν γενικό τίτλο: «Υγεία και Θρησκεία». Οι συναντήσεις αυτές είναι υπό την αιγίδα της Ιατρικής Σχολής του Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Ο τίτλος της ομιλίας του Μητροπολίτου κ. Ιεροθέου ήταν: «Η Ορθόδοξη Εκκλησία για την υγεία του ανθρώπου». Ακολουθεί το κείμενο της παρουσίασης:

Εύχαριστώ τόν Καθηγητή κ. Δημήτριο Λινό για τήν πρόσκληση νά συμμετάσχω στό διαδικτυακό αυτό μάθημα μέ τό γενικό θέμα «Υγεία καί Θρησκεία».

Θεώρησα αυτήν την πρόσκληση ως πρόκληση γι' αυτό δίστασα στην αρχή να την αποδεχθώ. Έχω μιλήσει σε διάφορα ακροατήρια εντός και εκτός Ελλάδος για την Όρθόδοξη ψυχοθεραπεία και γενικά για την υγεία του ανθρώπου πολλές φορές, από διάφορες όπτικές πλευρές και δεν ήθελα να επαναλάβω τά ίδια. Ακριβώς, γι' αυτόν τον λόγο αναζητούσα ένα θέμα πού να έχω κάτι καινούργιο να προσφέρω στα όσα έχω γράψει μέχρι τώρα.

Έτσι επέλεξα τον τίτλο «Η Όρθόδοξη Έκκλησία για την υγεία του ανθρώπου» πού είναι γενικό, αλλά κρύβει μέσα του κάποιες ιδιαίτερες αναλύσεις. Δηλαδή θα τονίσω τρία ιδιαίτερα σημεία. Πρώτον, «Η σύγχρονη δυτική έπιστήμη», δεύτερον, «Τό “όλον” του ανθρώπου» και τρίτον «Ψυχοθεραπεία και Όρθόδοξη θεολογία».

1. Η σύγχρονη δυτική έπιστήμη

Μετά την σχολαστική θεολογία (11ος -13ος αιώνας μ.Χ.) αναπτύχθηκαν διάφορα ρεύματα στην δυτική Εύρώπη, όπως ή Αναγέννηση, ή Μεταρρύθμιση, ο Διαφωτισμός, τά όποια προσπάθησαν να αποδεσμευθούν από την ταύτιση των φυσικών και των μεταφυσικών, όπως δίδασκε ο Σχολαστικισμός. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να αναπτυχθούν οι έπιστήμες ανεξάρτητα από την πίστη στον Θεό, όπως τό έκήρυττε ή σχολαστική μεταφυσική θεολογία.

Μέσα σε αυτό τό πλαίσιο πρέπει να εξετάσουμε και την ιατρική έπιστήμη. Μέχρι τον Διαφωτισμό του 17ου-18ου αιώνας ή ιατρική έβλεπε τίς ασθένειες των ανθρώπων μέσα από την σχέση τους με τον Θεό, τίς δαιμονικές ενέργειες και τό περιβάλλον, γι' αυτό ή θεραπεία γινόταν ψυχοσωματικά, μέσα από τίς διάφορες κατά τόπους θρησκευτικές αντιλήψεις της κοινωνίας και των ανθρώπων. Όμως από τον Διαφωτισμό και έντεϋθεν και ή ιατρική έπιστήμη, όπως και οι άλλες έπιστήμες είδε τό σϋμα του ανθρώπου ως μιά μηχανή.

Ένδεικτικά να αναφέρω τον Ρενέ Ντεκάρτ (1596-1650), Γάλλο φιλόσοφο και μαθηματικό πού θεωρείται «ως ο πατέρας της νεώτερης φιλοσοφίας», τον Καρτέσιο, όπως «είναι έκλατινισμένο τό όνομα του». Ο Ντεκάρτ «υπέστηριξε ότι τό σύμπαν είναι μιά τεράστια μηχανή, ότι όλα όσα υπάρχουν στον κόσμο της φύσης είναι μηχανές -άκόμη και τά ζϋα- τά όποια απέκάλεσε αυτόματα, είναι μηχανές». Για τον άνθρωπο υποστήριζε ότι έχει σϋμα πού λειτουργεί ως μηχανή και έχει και ψυχή πού είναι «τό ούσιαστικό τμήμα της ύπαρξής του». Όμως, τό βασικό γνώρισμα της ψυχής του ανθρώπου είναι ή λογική, ένϋ τό βασικό της ύλης-σϋματος είναι ή “έκταση” πού αποτελεί την ούσία της ύλης στον χϋρο. Ίσχυριζόταν δέ ότι τό σϋμα έπειδή έχει έκταση μπορούμε να τό παρατηρήσουμε με τίς αίσθήσεις, ένϋ την ψυχή, πού είναι άυλη δεν μπορούμε να την συλλάβουμε με

τίς αίσθήσεις, αλλά μόνο νά τήν σκεφθοῦμε.

Μέσα ἀπό αὐτές τίς προϋποθέσεις εἶναι γνωστό τό «καρτεσιανό κόγκιτο», τό γνωστό *cogito ergo sum*, δηλαδή σκέπτομαι ἄρα ὑπάρχω, πού προέρχεται ἀπό τό «ἀμφιβάλλω ἄρα ὑπάρχω», πού σημαίνει ὅτι ἡ βεβαιότητα τῆς ὑπαρξης τοῦ ἐγώ προέρχεται μέσω τῆς καθολικῆς ἀμφιβολίας. Κατά τόν Ντεκάρτ τό γεγονός ὅτι ἀμφιβάλλω σημαίνει ὅτι ὑπάρχω, γιατί δέν θά μπορούσα νά ἀμφιβάλλω, ἂν δέν ὑπῆρχα. Ἐπομένως, τό «ἀμφιβάλλω ἄρα ὑπάρχω» συνδέεται μέ τό «σκέπτομαι ἄρα ὑπάρχω».

Ἀπό τήν καρτεσιανή φιλοσοφία ξεκίνησε τό μεγάλο ρεῦμα πού ἀπό τόν 17ο αἰώνα ἐπηρέασε τήν ἐπιστήμη πού ἀναπτύχθηκε στήν Δύση, τόσο στήν ἱατρική ὅσο καί στίς φυσικές ἐπιστήμες. Ἡ ἐπιστήμη θεώρησε τόν ἄνθρωπο ὡς μία μηχανή, ἀνεξάρτητο ἀπό τίς ψυχικές καταστάσεις, ὅποτε ἡ βιολογία πέρασε στήν μοριακή βιολογία, στά κύτταρα, στό γονιδίωμα, καί οἱ ἐπιστήμονες προσπάθησαν νά ἐντοπίσουν τίς ἀσθένειες, νά κάνουν διάγνωση καί νά περάσουν στήν θεραπεία, σχεδόν ὅμοια μέ τόν τρόπο διαγνώσεως καί θεραπείας στά ζῶα. Ἔτσι, ἀναπτύχθηκαν διάφορες ἐπιστήμες, ὅπως ἡ Γενετική, ἡ Γονιδιωματική, ἡ Ἐπιγενετική, ἡ Πρωτεομική, ἡ Μεταβολική, ἡ Συγκριτική Γονιδιωματική, ἡ Μεταγονιδιωματική, ἡ Βιοπληροφορική, ἡ Φαρμακογενετική, ἡ Φαρμακογονιδιωματική κλπ.

Έχει παρατηρηθῇ ὅτι ἡ σύγχρονη δυτική ἐπιστήμη τῆς ἱατρικῆς διαφοροποιεῖται σέ πέντε χώρους οἱ ὁποῖοι προσέδωσαν καί τήν ἰδιαίτερη ὀνομασία, ὅπως: πρῶτον, τήν «ἱατρική τῆς κλινικῆς τοῦ ἀσθενοῦς» κατά τήν Ἱπποκρατική μέθοδο πού ἐρμηνεύει τήν ὑγεία καί τήν νόσο μέ χυμούς καί ἰδιοσυγκρασίες καί γίνεται μέ τήν παρατήρηση τοποθετώντας τήν πρόγνωση πάνω ἀπό τήν διάγνωση καί οἱ ἱατροί θεωροῦν τούς ἑαυτούς τους ὡς ὑπηρέτες τῆς φύσης• δεύτερον, τήν «ἱατρική τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Μεσαίωνα» πού ἔγινε θεωρητική μέ τήν μελέτη διαφόρων ἔργων πού τούς ὥθησαν στήν «ἀνατομή τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος»• τρίτον, τήν «ἱατρική τοῦ νοσοκομείου» πού ἀναπτύχθηκε μέ τήν γαλλική νοσοκομειακή ἱατρική τήν δεκαετία τοῦ 1790 μέ διάγνωση τῆς νόσου, καί συνδέεται μέ τήν «συστηματική μεταθανάτια ἐξέταση», στήν «πλήρη περιγραφή τῆς νόσου» καί «στήν γενικῶς ἐπιφυλακτική στάση ἀπέναντι στήν θεραπευτική»• τέταρτον, «τήν ἱατρική τῆς κοινότητος» πού παρατηρήθηκε κατά τήν βιομηχανική περίοδο μέ τήν ἀστυφιλία, ὁπότε πρόσεξαν «τόν ἐπιπολασμό τῆς νόσου στίς πόλεις» καί ἐνδιαφέρθηκαν γιά τήν δημόσια ὑγεία• πέμπτον, τήν «ἱατρική τοῦ ἐργαστηρίου», δηλαδή τήν «συστηματική πειραματική ἱατρική» μέ κέντρο τό ἐργαστήριον, ὁπότε δημιουργήθηκαν διάφοροι κλάδοι, ὅπως ἡ βακτηριολογία, ἡ φαρμακολογία, ἡ ἀνοσολογία.

Γίνεται φανερόν ὅτι ἡ Ντεκαρτική φιλοσοφία ἐπηρέασε καί τήν νεώτερη ἱατρική ἐπιστήμη, πού θεωρεῖ τόν ἄνθρωπον ὡς σωματικά ἄρρωστο, ὡς μιά ζωντανή μηχανή, πού χάλασε καί χρειάζεται θεραπεία-ἐπισκευή, ὁ ὁποῖος ἄνθρωπος ἀποτελεῖται ἀπό γονίδια, DNA, κύτταρα, ἱστούς, ὄργανα, χημικές ἐνώσεις, καί στήν καλύτερη περίπτωση εἶναι ἕνα σκεπτόμενο ὄν, καί γι' αὐτό ὑπάρχει.

Αὐτή ἡ «μονοδιάστατη» ἀντίληψη γιά τόν ἄνθρωπον δημιούργησε τήν ἀνάγκη νά εὑρεθῇ καί τό ἐσωτερικό βάθος τοῦ ἀνθρώπου, ἀφοῦ ὁ ἄνθρωπος δέν ἐξαντλεῖται μέ τό σῶμα του. Ἔτσι, ἀναπτύχθηκε ὁ Γερμανικός ἰδεαλισμός μέ τήν ἐλευθερία ὡς ὑπέρβαση τῆς ἀναγκαιότητος τῆς φύσης, ὁ ὑπαρξισμός ὡς ἀπάντηση στά ὑπαρξιακά ἐρωτήματα τοῦ ἀνθρώπου, οἱ διάφορες Ψυχολογικές Σχολές, ἡ ψυχανάλυση καί ψυχοθεραπεία κλπ. Αὐτό ἔγινε γιατί διαπιστώθηκε ὅτι πέρα ἀπό τήν λογική καί τίς σωματικές αἰσθήσεις μέ τά ὄργανα, ὑπάρχει καί ἕνας ἄλλος κόσμος πού παίζει σημαντικό ρόλο στήν ἀσθένεια καί τήν ὑγεία τοῦ ἀνθρώπου.

Ἔτσι, τώρα ἔχουμε τήν δυνατότητα νά ἐξετάζουμε τόν ἄνθρωπον ἀπό πολλές πλευρές, νά δοῦμε ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἕνα ἀλληλοεξαρτώμενο καί ἀλληλοπεριχωρούμενο ὄν, ὅτι ἐκτός τῆς λογικῆς καί τῶν αἰσθήσεων ὑπάρχει καί ἡ ψυχή. Σέ αὐτήν τήν προοπτική παίζει μεγάλο ρόλο ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία μέ τήν θεραπευτική ἀγωγή πού διαθέτει, τήν ὁποία ἐδῶ καί πολλά χρόνια ἔχω ἀποκαλέσει

«ὀρθόδοξη ψυχοθεραπεία».

2. Τό «ὅλον» τοῦ ἀνθρώπου

Ὁ ἄνθρωπος, κατὰ τὴν ὀρθόδοξη θεολογία δημιουργήθηκε ἀπὸ τὸν Θεό μέ ψυχὴ καὶ σῶμα ὡς ἔμψυχη ζῶσα ὄντοτητα νὰ ζῇ καὶ νὰ συμπεριφέρεται ὡς «ὅλον» πρὸς τὸν Θεό, τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸ περιβάλλον στό ὁποῖο ζῇ. Πρόκειται γιὰ ἕναν θεολογικό «ὀλισμό», χωρίς, ὅμως, νὰ καταργῇ τὸ «ἐπὶ μέρους». Αὐτό φαίνεται στήν δημιουργία του.

Ὁ προπρωτικός ἄνθρωπος εἶχε ὅλα τὰ στοιχεῖα πού ἀνέφερα προηγουμένως, πράγμα πού συνιστοῦσε τὴν πνευματική καὶ σωματική υἰγεία του, ἀλλά αὐτό διασπάστηκε ἀπὸ τὴν ἐπιλογὴ πού ἔκανε, ἀντίθετη μέ τὴν ἐντολὴ πού τοῦ ἔδωσε ὁ Θεός. Ἔτσι, διέσπασε τὸ «ὅλον», διερράγησαν οἱ σχέσεις του μέ τὸν Θεό, τὸν ἑαυτό του, τὸν συνάνθρωπό του καὶ τὴν κτίση καὶ ζῇ τὸ «ἐπὶ μέρους».

Στὴν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία γίνεται ἡ ἐρμηνεία τῆς πτώσεως τοῦ ἀνθρώπου μέσα ἀπὸ τὴν προοπτικὴ τῶν «δερματίνων χιτῶνων». Τό ὅτι ὁ Θεός μετὰ τὴν ἀπογύμνωση τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὴν θεία Χάρη, τὸν ἐνέδυσσε μέ τούς «δερματίνους χιτῶνας» σημαίνει ὅτι ἐνδύθηκε τὴν θνητότητα, τὴν φθαρτότητα, τὴν παθητότητα πού διασποῦν τὸ «ὅλον» τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ εἴσοδος τοῦ θανάτου στόν ἄνθρωπο εἶναι εἴσοδος ἐνός «θηρίου» πού κατατρῶγει τὴν ὑπαρξή του, πού δημιουργεῖ πολλά σωματικά καὶ πνευματικά προβλήματα. Τὰ γονίδια τῆς γηράνσεως, δηλαδή τοῦ θανάτου, καὶ τῶν ἀσθενειῶν βρίσκονται μέσα στά κύτταρα ἀπὸ τὴν πρώτη γονιμοποίηση τοῦ ὠαρίου, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἀρχίζει ἡ διάσπαση τοῦ «ὅλου». Τὰ κύτταρα μέσα στό σῶμα πεθαίνουν, ἀφοῦ ὁ θάνατος τῶν κυττάρων διακρίνεται στόν προγραμματισμένο θάνατο πού εἶναι μιὰ φυσιολογικὴ διαδικασία, καὶ στόν μὴ φυσιολογικό θάνατο πού λέγεται «νέκρωση».

Ἡ θνητότητα τὴν ὁποία κληρονομοῦμε συνδέεται μέ τὴν φθαρτότητα. Ὁ θάνατος καὶ ἡ φθορά ἀντιπαλαίουν τὴν ζωὴ μας, πού συγκροτεῖ τὸ ὅλο, γι' αὐτό ὁ ἄνθρωπος συνεχῶς διασπᾶται. Μαζί μέ τὴν θνητότητα καὶ τὴν φθαρτότητα ἀναπτύσσεται καὶ ἡ παθητότητα ὡς παρά φύση κίνηση τῶν δυνάμεων τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, δηλαδή ἀντί οἱ δυνάμεις αὐτές νὰ κινοῦνται πρὸς τὸν Θεό, κινοῦνται στήν ἀντίθετη πορεία καὶ διασπῶνται μεταξὺ τους, μέ ἀποτέλεσμα νὰ καταργῇται τὸ «ὅλον» τοῦ ἀνθρώπου καὶ νὰ βιώνεται τὸ «ἐπὶ μέρους», τὸ ἀποσπασματικό.

Ἔτσι, ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὴν βίωση τῆς θνητότητας, τῆς φθαρτότητας καὶ τῆς παθητότητας διέρχεται σέ ὅλη τὴν ζωὴ του συνεχῶς «διαδοχικὲς κρίσεις

θανάτου». Από τήν παιδική ηλικία τῶν 7-8 ἐτῶν πού διαπιστώνει ὅτι ὁ θάνατος εἶναι μή ἀναστρέψιμο γεγονός, ὅπως ἀπέδειξε ὁ Πιαζέ, περνᾷ στήν ἐφηβική ηλικία πού τόν ἀπασχολεῖ τό νόημα τῆς ζωῆς καί τοῦ θανάτου μέ συνέπειες τίς ἐκρήξεις, τίς ἐπαναστάσεις, καί ἀπό ἐκεῖ φθάνει στήν μέση ηλικία μέ τήν αἴσθησι τῶν ἀσθενειῶν, τῆς πτώσης τῶν σωματικῶν δυνάμεων, τήν ἀπογοήτευση ἀπό τίς σχέσεις του μέ τούς ἀνθρώπους, καί τέλος καταλήγει στήν τρίτη ηλικία, πού εἶναι ἡ περίοδος τῆς σύνταξης, καί βλέπει τόν θάνατο νά ἔρχεται ἐπάνω του. Σέ ὅλες αὐτές τίς φάσεις τῆς ζωῆς του κυριαρχεῖ ὁ θάνατος πού δημιουργεῖ διαρκεῖς ὑπαρξιακές κρίσεις.

Μέ τήν ἐνανθρώπησι τοῦ Υἱοῦ καί Λόγου τοῦ Θεοῦ ἐπανέρχεται ὁ ἄνθρωπος σέ αὐτό τό «ὅλον» τῆς συγκροτήσεώς του. Ὁ Χριστός προσέλαβε ὅλη τήν ἀνθρώπινη φύση, μαζί μέ θνητό καί παθητό σῶμα, διότι «τό ἀπρόσληπτον καί ἀθεράπευτον», γιά νά νικήσῃ ἐπάνω του τόν θάνατο καί νά προξενήσῃ στόν ἄνθρωπο τήν ἀθανασία καί ἀφθαρσία, δηλαδή ἐπέφερε τήν νίκη ἐπὶ τοῦ θανάτου καί τῆς φθορᾶς. Ἔτσι, βλέπουμε τό ἔργο πού γίνεται στήν Ἐκκλησία. Ἀπό τήν διάσπαση φθάνουμε στήν ἐνότητα, ἀπό τήν ἀπομόνωση ἐρχόμαστε στήν κοινωνία, ἀπό τό «ἐπὶ μέρους» καταλήγουμε στό «ὅλο», τό καθολικό.

Αὐτή εἶναι ἡ ἔννοια τοῦ ἀληθινοῦ ἔρωτα καί τοῦ πραγματικοῦ ἐραστῆ. Κατά τόν ἅγιο Διονύσιο πού μεταφέρει τήν διδασκαλία τοῦ ἁγίου Ἱεροθέου «τόν ἔρωτα, εἴτε θεῖον εἴτε ἀγγελικόν εἴτε νοερόν εἴτε ψυχικόν εἴτε φυσικόν εἴποιμεν, ἐνωτικήν τινα καί συγκρατικήν ἐννοήσωμεν δύναμιν», δηλαδή τόν ἔρωτα εἴτε θεῖο εἴτε ἀγγελικό, εἴτε νοερό εἴτε ψυχικό εἴτε φυσικό τόν ποῦμε, θά τόν ἐννοήσουμε ὡς ἐνωτική καί συναπτική δύναμη, ἡ ὁποία, ὅπως λέγει πιό κάτω, κινεῖ τά μέν ὑπέρτερα πρὸς τήν πρόνοια γιά τά ὑποδεέστερα, τά ὁμόστοιχα πάλι σέ κοινωνική ἀλληλουχία καί τέλος τά κατώτερα σέ ἐπιστροφή πρὸς τά ἀνώτερα καί ὑπερκείμενα. Ἄλλοῦ γράφει ὅτι τό ὄνομα τῆς ἀγάπης καί τοῦ ἔρωτος εἶναι «δηλωτικά τῆς ἐνοποιοῦ καί συνδετικῆς καί ἑξοχῆς συναπτικῆς δυνάμεως στό καλό καί ἀγαθό».

Ὁ Χριστός, κατά τόν ἅγιο Διονύσιο τόν Ἀρεοπαγίτη «αὐτός πάντων αἷτιος δι' ἀγαθότητος ὑπερβολήν πάντων ἐρᾷ, πάντα ποιεῖ, πάντα τελειοῖ, πάντα συνέχει, πάντα ἐπιστρέφει καί ἔστι καί θεῖος ἔρως ἀγαθός ἀγαθοῦ διὰ τό ἀγαθόν». Ἀντίθετα, ὁ μή ἀληθινός ἔρωτας πού εἶναι «μεριστῶς», «σωματοπρεπῆς» καί «διηρημένος», εἶναι «εἰδωλον ἢ μᾶλλον ἑκπτώσις τοῦ ὄντος ἔρωτος».

Αυτό τό ζῇ κανείς μέσα στην Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία μέ τά Μυστήρια καί τήν ἀσκητική ζωή. Τά Μυστήρια, ὅπως τό Βάπτισμα, τό Χρίσμα καί ἡ Θεία Κοινωνία, ἐνώνουν τόν ἄνθρωπο μέ τόν Χριστό, καί ἡ ἀσκητική ζωή συνιστᾷ τίς προϋποθέσεις γιά τήν πνευματική ὁλοκλήρωση τοῦ ἀνθρώπου, ψυχικά καί σωματικά, οἰκογενιακά καί κοινωνικά.

Ἔτσι, μέσα στην Ἐκκλησία, βιώνονται κατά τρόπο ἁρμονικό ἡ γνωσιακή ψυχοθεραπεία μέ τήν θεραπεία τῶν λογισμῶν μέ τήν νοηματοδότηση τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, καί ἡ συμπεριφορική ψυχοθεραπεία μέ τήν ἔνταξη τοῦ ἀνθρώπου στην Ἐκκλησία ὡς μιᾶς κοινωνίας Θεοῦ καί ἀνθρώπου.

Ἀκριβῶς, ἐπειδή ὁ ἄνθρωπος ἔχει περιβληθῇ τούς δερματίνους χιτῶνες, τῆς φθορᾶς καί τῆς θνητότητας, γι' αὐτό, ἐκτός ἀπό τήν ὅλη προσφορά τῆς Ὁρθόδοξης θεολογίας, χρησιμοποιοῦμε καί τά ἀποτελέσματα τῶν ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν. Τό ἓνα δέν ἀναιρεῖ τό ἄλλο, ἀφοῦ ἡ πνευματική ἐνοποίηση τοῦ ἀνθρώπου ἐπιδρᾷ στίς καταστάσεις τοῦ σώματος, ἀλλά καί ἡ εὐεξία τοῦ σώματος ἐπιδρᾷ καί στήν εὐεξία τῆς ψυχῆς.

Ἔτσι, ὁ Χριστός χαρακτηρίζεται ἱατρός τῶν ψυχῶν καί τῶν σωμάτων, ἡ Ἐκκλησία ὀνομάζεται Πνευματικό Νοσοκομεῖο, ἡ Θεολογία εἶναι πνευματική θεραπευτική ἐπιστήμη, οἱ ἐντολές τοῦ Θεοῦ χαρακτηρίζονται φάρμακα, οἱ ἱερεῖς θεωροῦνται πνευματικοί ἱατροί, ἡ ἁμαρτία λέγεται ἀσθένεια, νόσος, ἡ ἀγιότητα εἶναι θεραπεία.

Αὐτοί οἱ ὅροι εἶναι διάχυτοι μέσα στην Ἀγία Γραφή, τά λειτουργικά κείμενα καί τά πατερικά ἔργα. Χρειάζεται, ὅμως, προσοχή γιά νά μή θεωρηθῇ ὅτι αὕτη ἡ ὁρολογία καί ἡ ἀποστολή καί τό ἔργο τῆς Ἐκκλησίας ἀντικαθιστᾷ τήν ἐπιστήμη τοῦ σώματος.

Δεχόμαστε τήν ἱατρική τοῦ σώματος ἡ ὁποία βοηθᾷ τό σῶμα γιά νά ἀνταποκρίνεται στό ἔργο του καί τήν διακονία του, μέσα, ὅμως, ἀπό βιοηθικούς κανόνες, πού καθορίζει ἡ ἴδια ἡ ἱατρική ἐπιστήμη. Οὔτε θεοποιοῦμε τήν ἐπιστήμη οὔτε τήν δαιμονοποιοῦμε. Ἐπειδή ὁ ἄνθρωπος εἶναι ψυχοσωματική ὁλότητα, γι' αὐτό πρέπει νά συνεργάζεται ἡ θεολογία μέ τήν ἐπιστήμη.

3. «Ἡ Ψυχοθεραπεία καί Ὁρθόδοξη θεολογία»

Ἡ Ἀμερικανική Ψυχολογική Ἑνωση ἐξέδωσε ἕναν ὀγκώδη τόμο μέ τίτλο «Ἐγχειρίδιο Ψυχοθεραπείας καί θρησκευτικῆς ποικιλομορφίας» μέ σκοπό, ὅπως γράφεται στόν πρόλογο «νά βοηθήση τούς ἐπαγγελματίες τῆς ψυχικῆς ὑγείας νά ἐργασθοῦν πιό ἀποτελεσματικά μέ τά μέλη τῶν συγκεκριμένων πνευματικῶν παραδόσεων». Μέ τόν τόμο αὐτό προσφέρεται μιά «βαθύτερη κατανόηση τῶν

θρησκευτικῶν πεποιθήσεων τῆς κουλτούρας, τῶν πρακτικῶν καί τῶν κλινικῶν θεμάτων πού ἔχουν τά μέλη τῶν συγκεκριμένων θρησκευτικῶν ὁμολογιῶν».

Αὐτό προῆλθε ἀπό τήν ἀνάγκη νά καταλάβουν «οἱ ἐπαγγελματίες τῆς ψυχικῆς υἱείας», «τήν θρησκευτική ποικιλομορφία πού ὑπάρχει στόν κόσμον», ὥστε «νά αὐξήσουν τήν ἱκανότητά τους νά ἐργάζονται μέ τέτοιους πελάτες ἀπό διαφορετικές παραδόσεις». Καί αὐτό εἶναι ἀπαραίτητο γιατί, ὅπως διαπιστώθηκε «ἡ πλειοψηφία τῶν ἀνθρώπων πού προσέρχονται γιά ψυχοθεραπεία εἶναι θρησκευόμενοι».

Στόν πρόλογο γράφεται ὅτι οἱ ἐπιμελητές τοῦ ἔργου αὐτοῦ χαίρονται «πού ἡ Ἀμερικανική Ψυχολογική Ἑνωση, ἡ Ἀμερικανική Ψυχιατρική Ἑνωση, ἡ Ἀμερικανική Ἑνωση Συμβουλευτικῆς καί ἄλλες ἐπαγγελματικές ὁργανώσεις περιλαμβάνουν τώρα τή θρησκεία ὡς μιά πτυχή τῆς ποικιλομορφίας τήν ὁποία ὑποχρεοῦνται νά σέβονται τά μέλη τους καί νά ἐπιζητοῦν νά ἀποκτήσουν δεξιότητα σέ αὐτήν».

Μεταξύ τῶν ἄλλων κεφαλαίων στό βιβλίο περιλαμβάνεται καί ἓνα κεφάλαιο μέ τίτλο «Ψυχοθεραπεία μέ ἀνατολικούς ὀρθόδοξους Χριστιανούς», τοῦ ὁποίου συγγραφεύς εἶναι ὁ Tony R. Young PhD, πού τότε ἦταν ἀπόφοιτος τοῦ Fuller theological Seminary Graduate School of Psychology, βοηθός καθηγητής στό Louisiana Tech University, καί ἀσκοῦσε ἰδιωτικά τήν Κλινική Ψυχολογία.

Ἀπό τό ἄρθρο αὐτό θά τονισθοῦν μερικά ἐνδιαφέροντα σημεῖα πού δείχνουν ὅτι ἡ Ὄρθόδοξη Ἐκκλησία ἔχει ἔντονο ψυχοθεραπευτικό περιεχόμενο.

α) Γνωριμία μέ τήν Ὄρθόδοξη Ἐκκλησία

Στήν ἀρχή τοῦ ἁρθρου γίνεται μιά σύντομη ἱστορία τοῦ Χριστιανισμοῦ μέχρι τό σχίσμα τοῦ 1054, ὥστε οἱ ἀναγνώστες νά ὀριοθετήσουν τήν Ὄρθόδοξη Ἐκκλησία καί νά τήν διαφοροποιήσουν ἀπό τόν Ρωμαιοκαθολικισμό καί, βεβαίως, τόν Προτεστантиσμό. Ἐπειτα, γίνεται μιά ἀναφορά στίς Ὄρθόδοξες Ἐκκλησίες πού δραστηριοποιοῦνται στήν Ἀμερική, ὥστε οἱ Ψυχοθεραπευτές νά προσδιορίσουν τόν χῶρο στόν ὁποῖο δραστηριοποιοῦνται οἱ Ἀνατολικοί Χριστιανοί στήν Ἀμερικανική κοινωνία.

Εἶναι σημαντική ἡ παρατήρηση ὅτι «οἱ Χριστιανοί τῆς Ἀνατολῆς ἔχουν διαφορετικό παρελθόν ἀπό τούς Χριστιανούς τῆς Δύσης, Ρωμαιοκαθολικούς καί Προτεστάντες. Τό ἀνατολικοχριστιανικό ὑπόβαθρο δέν ἔχει Μεσαίωνα, δέν ἔχει Μεταρρύθμιση καί Ἀντιμεταρρύθμιση, δέν ἔχει Ἱερά Ἐξέταση οὔτε Ἀναγέννηση. Οἱ Χριστιανοί τῆς Ἀνατολῆς καί τῆς Δύσης ξεκινοῦν μέ διαφορετικές ἐρωτήσεις».

Στήν συνέχεια ἐκτίθενται μερικά στοιχεῖα τῆς Ὄρθόδοξης διδασκαλίας γιά τόν

Τριαδικό Θεό, για την δημιουργία του ανθρώπου και την πτώση του, διά της οποίας εισήλθε στην ζωή του ο θάνατος, ότι «οι Ὁρθόδοξοι αντιλαμβάνονται την πτώση της ανθρωπότητας ως την απώλεια του καθ' ομοίωσιν Θεοῦ», ἐνῶ ἡ εἰκόνα τοῦ Θεοῦ «δέν χάνεται ποτέ σέ κανέναν ἄνθρωπο». Ὅλη ἡ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας καταγράφεται στήν Ἀγία Γραφή, στά λειτουργικά κείμενα, τούς θεοπνεύστους Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας καί στήν ἐρμηνεία τους στήν Γραφή καί τήν Παράδοση. Ἡ βάση ὅλων αὐτῶν εἶναι ἡ ἴδια ἡ Ἐκκλησία, πού εἶναι Ὁρθόδοξη πού σημαίνει «σωστή λατρεία» καί «σωστή πίστη».

«Ἡ λατρεία ἀποτελεῖ ἕνα διαφοροποιητικό στοιχεῖο γιά τούς Ὁρθοδόξους καί εἶναι κεντρική στό Χριστιανικό ἥθος». Ὁ Ὁρθόδοξος Χριστιανός στήν Ἐκκλησία ἔχει ὡς βάση τά Μυστήρια, ὅπως τό βάπτισμα, τό χρίσμα, τήν μετάνοια, τήν ἐξομολόγηση, τόν γάμο, τήν θεία Εὐχαριστία.

Συγχρόνως μέ τά Μυστήρια στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία δίνεται μεγάλη σημασία στήν νηστεία «πού ἀποτελεῖ μέρος τῆς Ὁρθόδοξης ἄσκησης ἢ πνευματικῆς προπόνησης», στήν προσευχή τό πρωί, τό βράδυ καί στά γεύματα, στόν πνευματικό πατέρα ἢ τόν στάρετς, ὅπως λέγεται στήν Ρωσική παράδοση, καί «ὁ Ὁρθόδοξος δέν ξεκινᾷ τόν πνευματικό δρόμο του σοβαρά χωρίς πνευματικό πατέρα».

Μεταξύ τῶν προσευχῶν σημαντική θέση κατέχει «ἡ Εὐχή τοῦ Ἰησοῦ» «πού μερικές φορές ὀνομάζεται Εὐχή τῆς καρδιάς». Μάλιστα, «κατά πολλούς τρόπους, ἡ Φιλοκαλία, μιά συλλογή κειμένων τῶν Πατέρων, εἶναι ἕνα ἐγχειρίδιο γιά ὅσους ἀκολουθοῦν αὐτόν τόν δρόμο».

Γενικά, ὅπως γράφεται, «ὁ σκοπός τῆς ζωῆς στήν Ἐκκλησία καί τῆς ἴδιας τῆς ζωῆς γιά τούς Ὁρθοδόξους εἶναι τό νά πετύχουν τήν θέωση, δηλαδή νά γίνουν κατά χάρη αὐτό πού ὁ Θεός εἶναι στήν φύση Του». Αὐτό εἶναι τό νόημα τῆς σωτηρίας τοῦ Χριστιανοῦ. «Ἡ Ὁρθόδοξη σωτηριολογία προσανατολίζεται πρός τήν ἐνσάρκωση καί τήν ἀνάσταση τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ».

Γίνεται ἡ ἐπεξήγηση καί διασάφηση ὅτι «ἄλλες Χριστιανικές ὁμολογίες ἔχουν μιά νομική καί ἐξευμενιστική ἄποψη» γιά τήν σωτηρία. Ἀντίθετα, «γιά τούς Ὁρθοδόξους, μέ τόν ἐρχομό Του (τοῦ Χριστοῦ) σέ σάρκα καί τήν νίκη Του ἐπὶ τοῦ θανάτου στήν Ἀνάστασή Του, ὁ Ἰησοῦς Χριστός ἔδωσε στούς ἀνθρώπους ἕναν τρόπο ὑπερνίκησης τοῦ θανάτου. Αὐτή ἡ σωτηρία ἐπιτυγχάνεται μέ τήν συνέργεια τοῦ δώρου τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ καί τῆς προσπάθειας τοῦ ἀνθρώπου. Οἱ Ὁρθόδοξοι δέν λένε ὅτι ἔχουν σωθῆ, (προφανῶς ὅπως κάνουν οἱ Προτεστάντες), ἀλλά ὅτι βρίσκονται στήν διαδικασία τῆς σωτηρίας».

Σημειώνεται στο άρθρο αυτό ότι «υπάρχουν πολλοί αλληλοδιαπλεκόμενοι τρόποι να μιλήσει κάποιος για την πνευματική ανάπτυξη στην Ορθόδοξη Εκκλησία. Ο ένας είναι η θέωση. Ο άλλος είναι η μεταμόρφωση ή υπερνίκηση των παθών. Μια άλλη κλασική διατύπωση συσχετίζει την εικόνα του Θεού στον άνθρωπο, η οποία δεν χάνεται ούτε αλλάζει ποτέ, και την όμοίωση του Θεού ή οποία για τους περισσότερους από μās είναι πολύ άμυδρή και αδύναμη αν είναι καν φανερή. Οι Ορθόδοξοι καλούνται να γίνουν περισσότερο σαν τον Θεό, να αυξήσουν την όμοίωση προς τον Θεό επί τη βάσει της εικόνας του Θεού μέσα στον καθένα μας». «Ο αληθινός σκοπός της χριστιανικής ζωής μας συνίσταται στην αύξανόμενη απόκτηση του Αγίου Πνεύματος του Θεού».

β) Η Ορθόδοξη Εκκλησία ως πνευματικό Νοσοκομείο

Μέσα στα πλαίσια αυτά φαίνεται ότι η Ορθόδοξη Εκκλησία ομοιάζει με πνευματικό Νοσοκομείο που θεραπεύει τα πνευματικά νοσήματα των Χριστιανών. Γράφεται: «Η Εκκλησία διδάσκει ότι είναι ένα νοσοκομείο για τους αμαρτωλούς που αναζητούν πνευματική υγεία. Προσφέρει την θεραπεία πλήρως σέ όλους. Για τους Ορθοδόξους η μετάνοια είναι ο τρόπος να αποτραπεί η μονιμοποίηση της αμαρτίας ως κατάστασης της ύπαρξης και είναι μια αλλαγή του μυαλού, μια μεταβολή του μυαλού και της συμπεριφοράς. Η Εκκλησία θεωρεί τον έαυτό της ως απαραίτητο από πρόσωπα που συνεχώς μετανοούν».

Έτσι, η πορεία του Χριστιανού εκλαμβάνεται ως θεραπεία που γίνεται στο Πνευματικό Νοσοκομείο, που είναι η Εκκλησία, από πνευματικούς ιατρούς που είναι οι πνευματικοί πατέρες, και ο σκοπός είναι η υγεία που χαρακτηρίζεται ως θέωση.

Γράφεται ότι «οι Ορθόδοξοι πιστεύουν ότι απαιτείται μια ζωή αγιότητας για να εύρεσθήσουν στον Θεό. Τα ήθικα πρότυπα είναι υψηλά, ωστόσο στην πράξη βρίσκουμε μεγάλο βάθος ευελιξίας. Η έρμηνεία και εφαρμογή των κανόνων (rules, όχι canons) μπορεί να είναι αυστηρή ή ελαστική, ανάλογα με την περίπτωση. Αναγνωρίζεται η ανθρώπινη αδυναμία».

Στο άρθρο αυτό του Tony Young γίνεται λόγος για τις «ορθόδοξες διαστάσεις της θεραπείας της πνευματικής ανάπτυξης» του Ορθοδόξου Χριστιανού που γίνεται μέσα στην Ορθόδοξη Εκκλησία. Γράφει πολλά από αυτά που προαναφέρθηκαν, όπως ότι «οι πρακτικές και πεποιθήσεις της Ανατολικής Ορθοδοξίας μπορούν να έχουν θετικό συναισθηματικό ή ψυχολογικό αποτέλεσμα», πέρα από την θέωση. «Αυτό συμβαίνει παρά το γεγονός ότι δεν έχουν σχεδιαστεί για την ψυχολογική, αλλά για την πνευματική υγεία». Έδω γίνεται μια διάκριση μεταξύ ψυχολογικής

υγείας καί πνευματικῆς υγείας. Αυτό σημαίνει ὅτι ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ἀποβλέπει στήν πνευματική υγεία πού ἐκλαμβάνεται ὡς θέωση, ἀλλά ἐπηρεάζει καί τήν ψυχολογική υγεία τῶν Χριστιανῶν.

Αὐτό φαίνεται «στίς δύο σπουδαιότερες ἀπό αὐτές πρακτικές» πού εἶναι τό Μυστήριο τῆς Ἑξομολόγησης καί «ἡ Εὐχή τοῦ Ἰησοῦ». Μέ τήν ἐξομολόγηση θεραπεύεται ἡ ψυχή τοῦ Χριστιανοῦ καί «ἡ Εὐχή τοῦ Ἰησοῦ», «ἐκτός ἀπό τό ὅτι ἐπικεντρώνει τό μυαλό καί τήν καρδιά στόν Θεό καί ὠθεῖ τόν ἄνθρωπο νά ζῇ λεπτό πρὸς λεπτό στήν συνειδητοποίηση τῆς παρουσίας Του, ἔχει καί ἕνα ἡρεμιστικό ἀποτέλεσμα. Ὁδηγεῖ τόν ἄνθρωπο στήν καλύτερη ἐπίγνωση τοῦ ἑαυτοῦ του καί τῶν παθῶν του καί σέ αὐτογνωσία».

γ) Ὁρθόδοξη Ψυχοθεραπεία

Γιά νά δείξη ὁ ἀρθρογράφος τίς «ὀρθόδοξες διαστάσεις τῆς θεραπείας καί τῆς πνευματικῆς ἀνάπτυξης» τῶν Ὁρθοδόξων Χριστιανῶν στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ἀναφέρεται σέ δύο συγγραφεῖς πού μέ τίς ἐνέργειές τους ἀνέδειξαν αὐτό τό γεγονός πού συνδέεται «εἴτε μέ τήν ψυχολογία τῆς πνευματικῆς ἀνάπτυξης στήν Ὁρθοδοξία εἴτε μέ τήν Ὁρθόδοξη πρακτική ὡς θεραπεία».

Τόν πρῶτο συγγραφέα πού ἀναφέρει εἶναι «ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Χρυσόστομος τῆς Αἵτνας» στήν Καλιφόρνια τοῦ παλαιοῦ ἐορτολογίου. Ὁ συγγραφεύς λαμβάνοντας στοιχεῖα ἀπό τό βιβλίο Εὐεργετινός συνέλεξε ἀποφθέγματα Πατέρων, σέ τέσσερα θέματα πού «ἀγγίζουν τήν κάθε πλευρά τῆς διαδικασίας τῆς μεταμόρφωσης πού εἶναι γνωστή ὡς θέωση» καί ἀπετέλεσαν τέσσερα βιβλία μέ τίτλους «Ταπείνωση», «Ὑπακοή», «Μετάνοια», «Ἀγάπη». «Ἡ ταπείνωση καί ἡ ὑπακοή ὁδηγοῦν στήν μετάνοια, τήν ἀλλαγὴ τοῦ νοῦ» καί ἔτσι γίνεται «ἡ ἐπιστροφή στήν ἀληθινή μας φύση, τήν αὐθεντική καθαρότητα τῆς εἰκόνας τοῦ Θεοῦ μέσα μας» πού εἶναι ἀγάπη, πρὸς τόν Θεό καί τούς συνανθρώπους μας, ἡ ὁποία «ἀποτελεῖ τό ἀποκορύφωμα τῆς ἀνάπτυξης».

Τόν δεύτερο συγγραφέα πού ἀναφέρει εἶναι ὁ ὁμιλῶν ἀπό τήν ἐποχή πού ἤμουν Ἱερεὺς καί εἶχα γράψει τό βιβλίο Ὁρθόδοξη Ψυχοθεραπεία. Γράφει ὅτι στό βιβλίο αὐτό πού διάβασε κατάλαβε ὅτι ὁ συγγραφεύς του «ἔχει συστηματοποιήσει τίς ιδέες τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας πάνω στίς θεραπευτικές πλευρές, τούς στόχους καί τίς πρακτικές τίς ὁποῖες ἐκπροσωπεῖ ἡ Ὁρθόδοξη πνευματική παράδοση».

Ἀπό τό βιβλίο αὐτό σημειώνεται ὅτι «ὁ πρωταρχικός σκοπός τῆς Ὁρθοδοξίας εἶναι ἡ θεραπεία τοῦ νοῦ», μέ τόν ὁποῖο γνωρίζει κανεὶς τόν Θεό. «Ὁ νοῦς διακρίνεται ἀπό τήν λογική, τό συναίσθημα καί τήν διανοητική γνώση». Ὁ νοῦς εἶναι «ὁ ὀφθαλμός τῆς ψυχῆς» πού ὅταν καθαρθῇ «ἔχει τήν δυνατότητα τῆς ἄμεσης

έμπειρίας τοῦ Θεοῦ σέ ἀντίθεση μέ τήν έμπειρία ἀπλῶν ιδεῶν ἢ έννοιῶν περί τοῦ Θεοῦ. Ἄλλοι τρόποι γιά νά έκφρασθῇ αὐτή ἡ κατάσταση εἶναι τό νά γίνουμε Χριστομιμητές καί καθαροί στήν καρδιά».

Ἀπό τό βιβλίο Ὁρθόδοξη Ψυχοθεραπεία σημειώνεται ὅτι ἡ Ἐκκλησία ὁμοιάζει μέ τό νοσοκομεῖο πού ἀσχολεῖται μέ τήν «παθολογία», δηλαδή τήν θεραπεία τῶν παθῶν. Τά πάθη σκοτίζουν τόν νοῦ, διαστρέφουν τό φυσικό πού ἔχει ὁ ἄνθρωπος. Μερικά βασικά πάθη ὅπως ἡ φιλαυτία, ἡ φιλοδοξία, ἡ ἄγνοια καί ἡ λήθη τοῦ Θεοῦ, ἡ ὀκνηρία καί ἡ φιλοκτημοσύνη «θεωροῦνται ὅτι ὁδηγοῦν σέ μιά μακρά λίστα ἀσθενειῶν καί ἁμαρτημάτων τῆς ψυχῆς». «Ἡ θεραπεία τῶν παθῶν καί ἡ μεταμόρφωσή τους» ὁδηγεῖ στόν «ἀπώτερο στόχο» πού «εἶναι ἡ κοινωνία μέ τόν Θεό καί ἡ θεωρία τοῦ Θεοῦ».

δ) Ὁρθόδοξοι Ψυχοθεραπευτές

Ὁ Tony Young, ἀφοῦ κάνει μιά σύντομη ἀναφορά καί περιγραφή τῶν ψυχοθεραπευτικῶν στοιχείων τῆς Ὁρθόδοξης παράδοσης, σημειώνει τούς λόγους γιά τούς ὁποίους μερικοί Ὁρθόδοξοι, παρά τό ὅτι ἔχουν τήν δυνατότητα νά δεχθοῦν τέτοιες θεραπευτικές μεθόδους, έν τούτοις καταφεύγουν καί στούς Ψυχοθεραπευτές. Γράφει ὅτι αὐτό ἐξαρτᾶται πρῶτον ἀπό «τήν συχνότητα μέ τήν ὁποία συμμετέχουν (οἱ Ὁρθόδοξοι Χριστιανοί) στήν λειτουργική ζωή τῆς Ἐκκλησίας», στίς ἀκολουθίες καί τήν θεία Κοινωνία• δεύτερον ἀπό τόν βαθμό πού προσεύχονται• τρίτον ἀπό τό πόσο ὠφελοῦνται ἀπό τό Μυστήριο τῆς Ἐξομολόγησης• τέταρτον ἀπό τό ἂν ἐξασκοῦν τήν Εὐχή τοῦ Ἰησοῦ• καί τέλος «ἂν ἔχουν σχέση μέ ἕναν πνευματικό πατέρα ἢ ὁδηγό».

Φυσικά, πρέπει νά συμπληρώσω ὅτι αὐτό ἐξαρτᾶται καί ἀπό τήν νευρολογική κατάσταση τοῦ ὁργανισμοῦ κάθε ἀνθρώπου, πού χρειάζεται τήν βοήθεια τῆς ἐπιστήμης. Ἄλλωστε, ὁ ἴδιος ὁ Tony Young παρατηρεῖ ὅτι «ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία καταβάλλει μικρή ἢ καθόλου προσπάθεια νά συμβιβάσῃ τήν πίστη μέ τήν λογική. Ἡ Ὁρθοδοξία δέχεται στήριξη ἀπό τίς ἐπιστῆμες, ἀλλά δέν αἰσθάνεται τήν ἀνάγκη νά δικαιολογηθῇ ἀπέναντι στά εὐρήματα τῆς ἐπιστήμης». Αὐτό γίνεται γιατί, ὅπως γνωρίζουμε ἐμεῖς οἱ Ὁρθόδοξοι θεολόγοι, ἄλλο εἶναι ὁ νοῦς πού πρέπει νά καθαρισθῇ γιά νά φθάσῃ στήν ἐμπειρία τοῦ Θεοῦ, καί ἄλλο εἶναι ἡ λογική μέ τήν ὁποία ὁ ἄνθρωπος ἔρχεται σέ ἐπικοινωνία μέ τό περιβάλλον καί ἀσχολεῖται μέ τίς ἐπιστῆμες.

Καί ἀφοῦ ἀναπτύσσει μέ σύντομο, ἀλλά καί ὀρθό τρόπο τά θεραπευτικά στοιχεῖα τῆς Ὁρθόδοξου παραδόσεως, στήν συνέχεια ἐφιστᾶ τήν προσοχή στούς Ψυχοθεραπευτές στό πῶς νά συμπεριφέρονται πρός τούς Ὁρθόδοξους Χριστιανούς, οἱ ὁποῖοι κατά διαφόρους λόγους, προστρέχουν σέ αὐτούς καί ζητοῦν βοήθεια.

Μέ τίτλο «ψυχολογικές παρεμβάσεις κατάλληλες γιά τήν Ὁρθοδοξία» γράφει ὅτι «οἱ περισσότεροι ὀρθόδοξοι δέν θά ἀνταποκριθοῦν καλά σέ πνευματικές παρεμβάσεις κατά τήν ψυχοθεραπεία ἢ τήν συμβουλευτική», γιατί θά ἔχουν «τήν τάση νά θεωροῦν τόν χῶρο τῆς πνευματικῆς καθοδήγησης ἢ ἀνάπτυξης ὡς ἀποκλειστικό πεδίο τοῦ ἱερέα τους».

Ἔτσι, ὁ Ψυχοθεραπευτής πρέπει νά ἀποφεύγῃ τήν σύγκρουση μέ αὐτούς καί πρέπει «νά σκεφθῇ προσεκτικά τίς παρεμβάσεις πού ἀποσκοποῦν στόν ἐπηρεασμό τῶν θρησκευτικῶν πεποιθήσεων τοῦ ἀσθενοῦς, ὅπως ἄλλωστε θά ἔκανε καί μέ ἀσθενεῖς ὁποιασδήποτε παράδοσης».

Ὁ Ψυχοθεραπευτής πρίν ἀσχοληθῇ μέ τόν ἄνθρωπο πού κατέφυγε σέ αὐτόν, «μιά συζήτηση μέ τόν Ἐφημέριο τῆς Ἑνορίας τοῦ ἀσθενοῦς, ἐννοεῖται μέ τήν ἄδεια τοῦ ἀσθενοῦς, θά βοηθοῦσε κάθε Ψυχοθεραπευτή νά σχεδιάσῃ καλύτερες καί πιό ἀποτελεσματικές παρεμβάσεις». Καί αὐτό εἶναι ἀπαραίτητο γιατί «πολλοί, ἂν ὄχι οἱ περισσότεροι, Ὁρθόδοξοι ἀσθενεῖς, θά ἔχουν συζητήσει μέ τόν ἱερέα τους γιά τά ψυχολογικά τους προβλήματα πρίν κλείσουν ραντεβού μέ ἕναν Ψυχοθεραπευτή. Στίς περισσότερες περιπτώσεις ὁ ἱερέας θά ἔχει ἤδη δώσει τίς συμβουλές στόν πελάτη. Οἱ συμβουλές θά ἔχουν καλύψει τόσο τίς ψυχολογικές ὅσο καί τίς πνευματικές πλευρές τῆς κατάστασης».

Συμπέρασμα

Ἡ Ψυχολογία, ἡ Ψυχανάλυση, ἡ Ψυχοθεραπεία ἀναπτύχθηκαν στόν δυτικό χῶρο,

κυρίως στόν άγγλοσαξωνικό, όπου οί μέν Ρωμαιοκαθολικοί καί Προτεστάντες Χριστιανοί διακρίνονται άπό τήν λογικοκρατία καί τόν ήθικισμό άντίστοιχα, όπότε χρειάσθηκε κάτι καινούργιο γιά νά καλύψη τίς έσωτερικές άνάγκες τοῦ άνθρώπου, οί δέ άγνωστικιστές, ούμανιστές, άθεοι χρειάζονταν στήριγμα στίς ύπαρξιακές καί ψυχικές άνάγκες τους.

Όμως, τά πορίσματα τών ψυχολογικών, ψυχαναλυτικών καί ψυχοθεραπευτικών έρευνών, πού συντονίζονται καί στήν νευροψυχιατρική, έπεκτάθηκαν καί σέ θρησκευτικούς χώρους, άκόμη καί σέ Όρθόδοξους Χριστιανούς, οί όποιοι είτε άγνοοῦσαν τήν δική τους ψυχοθεραπευτική παράδοση είτε είχαν νευρολογικά προβλήματα άπό τίς βιοχημικές λειτουργίες τοῦ όργανισμοῦ τους.

Στήν Όρθόδοξη θεολογία δέν επικρατεῖ ή πολεμική μεταξύ πίστεως καί έπιστήμης, γι' αυτό, όπως γράφει ό Tony Young στό τέλος τής μελέτης του «οί Όρθόδοξοι Κληρικοί είναι άνοικτοί καί πρόθυμοι νά συνεργαστοῦν μέ τούς Ψυχοθεραπευτές. Άρκετοί Κληρικοί έχουν έξασκηθῇ στήν Ψυχοθεραπεία καί πολλοί είναι Κλινικοί Ψυχολόγοι».

Πάντως, οί Όρθόδοξοι Κληρικοί «μπορεῖ νά αισθάνονται μεγαλύτερη εὔθύνη γιά τά μέλη τοῦ ποιμνίου τους άπό ότι άλλοι πάστορες». Γι' αυτό χρειάζεται συνεργασία γιά τό καλό τοῦ άνθρώπου, ώστε καί τά πορίσματα τών έπιστημών αὐτῶν νά χρησιμοποιηθοῦν, αν καί άναπτύχθηκαν στήν Δύση, αλλά άφοῦ προῦποθέτουν τόν άγγλοσαξωνικό τύπο άνθρώπου, πρέπει νά ενισχυθοῦν μέ τήν «αὐτόχθονη ψυχοθεραπεία», όπως υποστήριζε ό Kenneth Gergen, πού είναι ή Όρθόδοξη παράδοση.